

בס"ד, שבט תשפ"ב

דבר תורה לפרשת יתרו – הרבנית נעמי שפירא

בשבת זו אנחנו זוכים לקבל את התורה, וישנם הרבה נושאים מרתקים ללמוד.

בעקבות שיח המרצים שהתקיים הסמסטר על נושא מצוות כיבוד הורים ומורכבותה, בחרתי ללמוד מעט מדברי רבותינו על מצווה זו.

הדיבר החמישי מעשרת הדיברות הוא זה.

"כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך על האדמה אשר ה' אלוקיך נותן לך" (שמות כ', יא')

לכאורה ציווי פשוט ששכרו בצדו.

מה פשר הימצאותו לאחר הדיברות הראשונות העוסקות בה' ובכבודו?

על כך מובא במכילתא: "רבי אומר חביב כבוד אב ואם לפני מי שאמר והיה העולם ששקל כבודו ככבודו ומוראן כמוראו..."

"הדר זקנים" על אתר אומר: "כבד את אביך ואת אמך. אע"פ שהזהרתך שלא לכבד כי אם אותי, אביך ואמך כבד, שהם הביאוך לעולם וגמלוך טובות. ואם תכבדם ותשלם להם גמולם ידעתי שתכבדני מקל וחומר. שהם לא הביאוך אלא לחיי שעה, ועשיתי עמך חסדים להביאך לעוה"ז ולעוה"ב."

כלומר, הכרת הטוב והגמול הטוב להורים, כולל את הכרת הטוב לה' וכבוד ה'. ולכן אחרי הצוויים כלפי הבורא נכון לצוות על כבוד ההורים.

ובאופן דומה מבאר הרמב"ן כאן.

"הנה השלים כל מה שאנו חייבים בדברי הבורא בעצמו ובכבודו וחזר לצוות אותנו בענייני הנבראים. והתחיל מן האב שהוא לתולדותיו כענין בורא משתתף ביצירה, כי השם אבינו הראשון והמוליד אבינו האחרון, ולכך אמר כאשר ציוויתך בכבודי כן אנוכי מצווך בכבוד המשתתף עמי ביצירתך..."

וכן... "הנה עשרת הדברות חמישה בכבוד הבורא וחמישה לטובת האדם. כי כבד את אביך כבוד האל, כי לכבוד הבורא צוה לכבד האב המשתתף ביצירה. ונשארו חמישה לאדם בצורכו וטובתו..."

לכאורה נראה, שמצוות כיבוד הורים היא מצווה כל כך אנושית ובסיסית, במובן המוסרי הפשוט, שאין צורך להדגיש ולבאר אותה. קל וחומר שאין צורך לקשור אותה לבורא.

והנה דברי חז"ל והמפרשים הופכים את ההבנה הזו.

הם מחדדים את התשתית עליה בנויה המצווה. לא ערך אנושי, לא מוסריות טבעית, כי אם הכרה אמונית בשורש כל הקיום, הבורא יתברך, ומתוך כך הכרה בהורים כממשיכי דרכו של הבורא ביצירת האדם.

כבוד ההורים לא תלוי בתחושה הספונטנית או במוסר האנושי. הוא תלוי בכבוד הבורא ומוראו.

כאשר האדם מכבד את הוריו, הוא לא עוסק בטובתו, הוא לא עוסק בטובתם. הוא עוסק בכבוד ה'.

ישנם הרבה מאוד אתגרים בקיום מצוות כבוד אב ואם. בילדות, השמיעה בקולם מאתגרת ומגבילה. בנערות, לעיתים ישנן התנגשויות בתוך תהליך הגדילה וברור הדרך. במציאות טבעית, אין ילד שלא חווה צער, תסכול ואכזבה ממערכת היחסים עם הוריו. זה כל כך אנושי.

בטיפול הנפשי עוסקים רבות בטראומות הילדות. ומציפים את הקשיים שנוצרו עם ההורים.

כיצד כל זה יכול להתיישב עם קיום מצוות כבוד הורים?

נראה לי שדווקא ה"דילוג" שהתורה עושה ממערכת היחסים האנושית למערכת היחסים עם ה' יתברך, נותן מענה וכיוון.

סיבת כבוד ההורים היא עצם ההבאה של האדם לעולם. היא עצם היותם אחראים להיותו. כפי שהבורא הוא סיבת קיום העולם. וזה לעין ערוך מכל פגיעה, כאב או סבל. דאגה לשלומם היא הכרת הטוב הבסיסית ביותר לקיום שהם העניקו.

כאשר מתבוננים במצווה מתוך התשתית הזו, שאלת הרגש האנושי מקבלת משקל אחר. כדבר שדורש תיקון, ברור והתפייסות, אך לא משתק את היכולת לכבד את ההורה.

ובנימה אישית, אמי נפלה לפני שבועיים ונוצר דימום במוחה. היא חזרה הביתה, אבל היכולת לתקשר איתה ירדה מאוד.

היא עדיין אימא שלי, ואני עדיין חייבת בכבודה למרות שכיום אני מחליטה בשבילה ודואגת לה בלי שהיא לצערי יכולה להביע את רצונה. כבודה לגמרי לא קשור באופן שבו היא כרגע חיה. הוא עומד בפני עצמו כמגלה את כבוד ה'.